

соціокультурним оточенням, що дозволяє розкрити комунікативні якості майбутніх фахівців, у тому числі з документознавства та інформаційної діяльності. Комунікативно-освітній простір характеризується насиченістю ситуаціями, що сприяють розкриттю комунікативних здібностей, максимальною варіативністю, суб'єкт-суб'єктними відношеннями. До структурних компонентів комунікативно-освітнього простору належать простір успіху, а також діяльнісний та предметно-інформаційний простори. Параметрами професійно-комунікативної підготовки майбутніх документознавців є морально-ціннісний, змістово-культурологічний та процесуально-діяльнісний.

Перспективу подальших досліджень в означеному напрямі вбачаємо в дослідженні інших педагогічних умов забезпечення ефективності формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності, а також розробленні конкретних шляхів їх реалізації.

1. Базилевич Н. Г. Словник термінології з педагогічної майстерності / Н. Г. Базилевич та ін. – Полтава : “Полтава”, 1995. – 64 с.
2. Бех І. Д. Методологічний простір сучасного виховного процесу / І. Д. Бех // Виховання особистості. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
3. Вершинина Л. В. Аксиологічне пространство образования : монографія / Л. В. Вершинина. – Самара : СПГУ, 2003. – 150 с.
4. Стахів М. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посібник / Марія Стахів. – К. : Знання, 2008. – 245 с.
5. Чайка Г. Л. Культура ділового спілкування менеджера : навч. посіб. / Г. Л. Чайка. – К. : Знання, 2005. – 442 с.

In article the concept "communicative and educational space" is given, the reasons of impact on communicative development of the personality are specified (biological and social), requirements to communicative space are specified (pithiness, variability, creativity, a saturation communication situations, the subject – the subject relations); the structure of communicative and educational space is given (activity space, information space, success space); parameters of communicative training of the personality are given (moral, culturological, activity).

Key words: *space, communicative and educational space, communicative preparation, communicative competence, the subject – the subject relations.*

УДК 373.21.001.76

ББК 74.14

Надія Фроленкова

ІНТЕГРУВАННЯ ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗМІСТ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДОШКІЛЛЯ

Розкрито інтеграцію та впровадження зарубіжних педагогічних технологій у зміст освітніх програм дошкільної освіти України. Зосереджено увагу на впровадженні програм за ідеями вальдорфської педагогіки, Монтессорі програм, “Self-Esteem”, “Step by Step”, “Освіта для сталого розвитку для дітей дошкільного віку”. Доведено, що інтегрування зарубіжних педагогічних технологій у процес оптимізації науково-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти України моделюється на основі пріоритетних, насамперед гуманістично зорієнтованих, педагогічних ідей і технологій.

Ключові слова: *педагогічна технологія, інтеграція, освітня програма, зміст дошкільної освіти, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми... Творче переосмислення та інтерпретація доробку зарубіжної теорії та практики, що набуло актуальності наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття, спрямовувались на ефективне використання поширених технологій у галузі дошкільної освіти в інших країнах, оскільки результати їхньої реалізації стали очікуваними для учених і практиків українського дошкілля.

Узагальнення і впровадження здобутків педагогів-практиків у навчально-виховний процес дошкільних закладів України передбачає, передусім, ґрунтовне оволодіння технологією реалізації традиційних методик, практичними вміннями і навичками моделювання варіативного та інваріантного компонентів дошкільної освіти, а також опанування авторськими методиками, ухваленими для впровадження.

Аналіз наукових досліджень... По цьому в дослідженні спираємося на підходи вітчизняних учених (Н. Абашкіна, Л. Гриневич, В. Деркач, Л. Зданевич, О. Івашко, Н. Лисенко, Н. Мельник, Н. Ничкало, Л. Пуховська, З. Хало та ін.) до трактування механізмів перенесення теоретичних матеріалів у реальний процес освіти: вони передбачають теоретичне обґрунтування, розробку та експериментальну перевірку дидактико-розвивального супроводу досліджуваного явища із подальшим упровадженням одержаних результатів задля забезпечення якості дошкільної освіти в руслі реалізації чинних програм.

Формулювання цілей статті... Розкрити інтеграцію та впровадження зарубіжних педагогічних технологій у зміст освітніх програм дошкільної освіти України.

Виклад основного матеріалу... Прагнення України до повноправного членства в європейській спільноті на всіх рівнях соціокультурного й політико-економічного життя аналогічно стало очевидною спонукою для фахівців у галузі дошкільної освіти щодо необхідності поетапного впровадження зарубіжних стандартів в освіту України загалом і в її першу ланку – дошкільну освіту – зокрема. Розширення кордонів міжнародного співробітництва в межах європейського та інших континентів, особливо запровадження до наукового обігу поняття “європейський освітній вимір”, стало поштовхом для вдосконалення науково-методичного забезпечення дошкільної освіти в її актуальних вимірах: зміст і якість.

Таким чином, науково-методичним забезпеченням передбачалось не лише конкретизувати зміст освіти дошкільників різного віку, а й обґрунтувати доцільність упровадження різних інноваційних, у тому числі й зарубіжних, технологій задля успішного розв’язання її складних завдань. Успішному розв’язанню вищезазначених орієнтирів слугував принцип варіативності. Його спрямовували на визнання й утвердження різних підходів до моделювання педагогічного процесу на рівні паритетності та плюралізму, які перманентно розвивалися і внаслідок цього вдосконалювалися.

Відтак в Україні започатковується відкриття дошкільних навчальних закладів інноваційного типу. Діяльність із дітьми спирається на визначальні принципи новітності та альтернативності підходів до добору змісту, форм, методів і засобів їхнього навчання та виховання. Саме так уможлиблюється реформування не тільки типів дошкільних навчальних закладів, а й змісту освітніх технологій їхньої діяльності. До наступного процесу на шляху реформування дошкільної освіти відносимо мінливість її методології в руслі відомих концепцій навчання і виховання дітей у різних європейських країнах. Вони стали доступними для аналізу, осмислення і творчого впровадження в дошкільний простір України із започаткуванням його євроінтеграційних змін.

Із-поміж визнаних педагогічних концепцій, спрямованих на ранній розвиток дитини, вагомого поширення в Україні за зазначених років набула вальдорфська педагогіка. Встановлено, що її пріоритети, а також зорієнтованість на стимулювання розвитку інтелекту і фізичної досконалості дітей, повага до особистості кожного вихованця доводять актуальність філософії вальдорфської педагогіки для сучасного дошкілля України.

Інтеграційні процеси в руслі дослідження простежуємо й на рівні ухвали Міністерством освіти і науки України розпорядження про впровадження вальдорфської педагогіки в Україні (2001). Розглядаємо її логічним продовженням у справі визнання штайнерівської школи педагогікою XXI століття згідно рішеннями ЮНЕСКО (2000).

В Україні започатковано створення дошкільних навчальних закладів із організацією освітнього процесу згідно з методикою Монтесорі, а також актуалізовано фахову підготовку Монтесорі-вчителів, без участі яких очікувані результати діяльності з дітьми були б недосяжними. Українським освітнім Монтесорі-центром невдовзі запропоновано програму для осіб із базовою педагогічною освітою з метою набуття кваліфікації “учитель Монтесорі” для роботи з дітьми від 3 до 6 років [8]. Для слухачів розроблено цикл лекцій, завдання для опрацювання першоджерел, практикум із матеріалами Монтесорі в класах різних навчально-виховних закладів м. Києва. Теоретичним етапом навчання для педагогів передбачено участь у бесідах, обговореннях, дискусіях, а також складання поточних заліків та іспитів [8].

На шляху модернізації та оптимізації дошкільної освіти України загалом та її науково-методичного забезпечення зокрема особливого значення надаємо інтегруванню програми “Self-Esteem” (поважай себе), яку упроваджують у понад 45 країнах світу. Однією із них стала Україна. Наукове обґрунтування актуальності програми представлено у працях М. Алексєєвої, А. Білої, О. Самонової та ін. За результатами здійснених ними пошуково-дослідницьких робіт, починаючи із 2010 року, організовано курси для педагогічних працівників: вихователів, психологів і учителів, які впроваджують цю програму у навчально-виховний процес дошкільних закладів.

На відповідних курсах, які організовано в Києві, Запоріжжі, Дніпропетровську, Херсоні та інших містах України, особливу увагу приділено аналізу спрямованості програми “Self-Esteem”, передусім на виховання особистості, її позитивної самооцінки, почуття власної гідності та соціальної відповідальності, починаючи із дошкільного віку. Цілком логічною в зазначеному сенсі постає її структура із таких цільових компонентів: “особиста безпека”; “індивідуальність”; “належність”; “цілі та цінності життя”; “компетентність”; “здатність до самоідентифікації” [3].

Уперше на Всесвітній конференції з проблем виховання особистості (місто Осло, штат Мінесота, США, 1990 рік) її учасники обговорили й обмінялися досвідом упровадження програми у двадцяти країнах світу, оскільки в ухвалі резолюції конференції було затверджено цілісну програму “Self-Esteem”, створену спільними зусиллями вихователів, психологів і вчителів, а також усіх не байдужих до морального здоров'я нації загалом і суспільства зокрема. Її очільник Р. Різонер (президент Міжнародної ради з програми “Self-Esteem”) підтримав наміри щодо її подальшого впровадження. Адже за понад як чверть століття її використання зміст програми перманентно розвивали та удосконалювали відповідно до вимог часу [5].

Основними визначено такі напрями виховання: безпеки; впевненості в людях, що оточують, і в обстановці; почуття індивідуальності (всебічне самопізнання,

включаючи зовнішність, анатомію, риси характеру, вміння радіти тому, що ти є таким, яким є); почуття приналежності до групи, родини, колективу, народу, нації, людства, своєї країни, своєї планети; почуття мети, сенсу життя (уміння чітко оцінювати мету і шляхи її досягнення; самооцінка та оцінка того, що можна зробити задля досягнення мети; почуття компетентності (вміння знаходити в собі риси, навички, вміння) [5].

Таким чином, лейтмотив програми “Self-Esteem” – розвиток особистості – став домінуючим напрямом навчально-виховної діяльності дітей дошкільного віку. На сучасному етапі реформування дошкільної освіти України програму “Self-Esteem” уже впроваджують у її різних регіонах.

Особливо значущим для оптимізації науково-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти України за означених років розглядаємо впровадження в практику роботи з дітьми в дошкільні навчальні заклади зарубіжних (авторських) програм, технологій, а також елементів методик, що визнані як прогресивні. Актуальності набули зарубіжні методики, як от: альтернативна методика теорія вирішення винахідницьких задач Г. Альтшуллера; елементи вальдорфської педагогіки; логічні ігри З. Дьєнеша; М. Монтессорі; основи системи занять К. Орфа та ін. [1].

За такого підходу забезпечується гармонійне співіснування пріоритетів державних програм та зарубіжних інновацій, що сприяє не лише посиленню впливовості першої ланки в системі освіти України як обов'язкового етапу виховання і навчання кожної дитини дошкільного віку, а й виробленню новітніх підходів до науково-методичного забезпечення дошкільної освіти на основі заострення суперечностей між її минулими і майбутніми орієнтирами.

Освітня політика українського уряду адекватно відреагувала на програму “Крок за кроком” (“Step by Step”), яку було розраховано для дітей та їх сімей і побудовано на основних демократичних засадах. У понад 20-ти країнах світу вона стала могутнім засобом виховання активних громадян для відкритого демократичного суспільства XXI століття. В Україні Програму “Крок за кроком” як експериментальну запроваджено з 1994 р. на базі 20 дошкільних закладів освіти у Києві, Львові, Івано-Франківську, Одесі, Полтаві, Дніпропетровську, Бердянську, Керчі, Славутичі, Бучі та ін. [4].

Вона знайшла позитивний відгук у державних документах, зокрема: Концепції дошкільного виховання в Україні (1993), у Державній національній програмі “Освіта”. (Україна XXI століття) (1994), Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні (1998; 2012), у яких було визначено стратегію розвитку сучасної дошкільної освіти із урахуванням пріоритетів європейського освітнього досвіду [6].

Педагогічна громадськість України схвалила ідеї Програми всебічного розвитку дитини “Крок за кроком” (далі – Програма), які стали співзвучними з ідеями вітчизняних освітян, що обстоювали національні виховні ідеали в незалежній державі. Програмою були охоплені й початкові ланки освіти із 1996/1997 навчального року відповідно до запитів батьків дітей, які не лише були залучені до Програми, а й одержали високі позитивні оцінки рішеннями відповідних комісій Міністерства освіти і науки України, Інституту психології АПН України, Бостонського центру розвитку освіти та ін. [6].

Науково-методичний потенціал Програми ініціював новий напрям діяльності – програму “Вища школа”. До її змісту було включено впровадження спецкурсів, створених на основі програми “Крок за кроком”; у навчальні плани вищих педагогічних закладів освіти та обласних інститутів післядипломної педагогічної

освіти введено дотичну проблематику для теоретичних і практичних занять із вихователями та методистами дошкільних навчальних закладів [6].

Досвід пілотних дошкільних закладів та оцінювання ефективності впровадження Програми незалежними експертами, згідно з проектом Американської Агенції міжнародного розвитку (USAID), довели демократичне й гуманістичне спрямування її змісту. Всеукраїнський фонд “Крок за кроком”, всеукраїнська благодійна організація, яку було створено Міжнародним фондом “Відродження” у м. Києві (1999), стало логічним етапом, який продовжував діяльність Програми Всебічного розвитку дитини “Крок за кроком” Міжнародного фонду “Відродження”. Вона діяла в Україні впродовж 1994 – 1999 років за підтримки Інституту Відкритого Суспільства (м. Нью-Йорк, США) та Міжнародного центру розвитку дитини (м. Вашингтон, США) [4]. Її метою було неухильне впровадження демократичних принципів у зміст і систему дошкільної освіти України. Відтак Всеукраїнський фонд “Крок за кроком” став національним членом Міжнародної організації “Крок за кроком” (1999).

Згідно з планом діяльності, Всеукраїнський фонд “Крок за кроком” Міністерства освіти і науки України започаткував проведення курсів підвищення кваліфікації в галузі інноваційної освіти для вихователів і керівників дошкільних навчальних закладів, учителів і керівників загальноосвітніх навчальних закладів, а також викладачів вищих педагогічних навчальних закладів (2003) [4]. Такий поетапний поступ програми засвідчив її суспільно-історичну зумовленість, а саме: державну толерантність, освітянську змагальність і високий рівень визнання національних ідеалів у вихованні майбутніх громадян України.

На сучасному етапі наша країна активно долучилася до широкомасштабного Міжнародного проекту “Освіта для сталого розвитку” на рівні дошкільної галузі. Відповідна програма “Освіта для сталого розвитку для дітей дошкільного віку” (2014) стартувала в Україні задля успішного розв’язання педагогічних завдань у сучасних дошкільних закладах [2].

Ураховуючи впровадження в різних країнах і успішну реалізацію аналогічних програм і навчальних курсів означеної проблеми у Швеції, США, Польщі, Росії, Білорусії та ін., в Україні задекларовано орієнтацію освіти на стратегію сталого розвитку, що потребує науково і методично обґрунтованих педагогічних моделей у руслі нової педагогічної культури та мислення, які ініціюють оновлення педагогічного змісту [7].

Зміст проекту “Освіта для сталого розвитку для дошкільнят” складається з трьох основних тематичних модулів (Спілкування, Ресурси, Подарунки) і узгоджена із завданнями Базового компонента дошкільної освіти за всіма освітніми лініями. Реалізація провідних засад освіти для сталого розвитку в дошкільному закладі орієнтує навчально-виховний процес на формування з дошкільного віку здатності дитини застосовувати набуті вміння в практичній діяльності [7].

Результати аналізу передумов забезпечення успішного входження України в широкомасштабний міжнародний проект “Освіта для сталого розвитку” на рівні дошкільної освіти актуалізують потребу в розробці наукового та навчально-методичного забезпечення цього процесу для ефективної підготовки педагогів до впровадження його ідей в роботу дошкільних навчальних закладів, а також проведення дослідницько-експериментальної роботи одночасно в різних регіонах України.

Висновки. На підставі зазначеного вище, дійшли висновку про те, що використання нетрадиційних для українського дошкільня методологічних підходів, які представлено в зарубіжних освітніх системах, є актуальним для сьогодення:

інноваційна діяльність зумовлює не лише організацію закладів нового типу (адаптивні, реабілітаційні освітні установи, дитячі садки-школи, школи-лабораторії, гімназії, ліцеї, центри тощо), тобто зі структурними змінами, а й зі змінами концептуальними.

Таким чином, інтегрування зарубіжних педагогічних технологій у процес оптимізації науково-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти України моделюються на основі пріоритетних, насамперед гуманістично зорієнтованих, педагогічних ідей і технологій, що спрямовані на актуалізацію освітніх потреб особистості дитини дошкільного віку.

1. Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти : науково-методичні матеріали кафедри педагогіки та психології [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : //www.argo1.com.ua/17.htm](http://www.argo1.com.ua/17.htm)
2. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч. метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / Н. Гавриш, О. Сапикіна, О. Пометун; за заг. ред. О. Пометун. – Дніпропетровськ : ЛПРА, 2014. – 120 с.
3. Міжнародна виховна система “Self-Esteem” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : //zhuravlyksokal.lvivedu.com/uk/site/mizhnarodna-vihovna-sist.html](http://zhuravlyksokal.lvivedu.com/uk/site/mizhnarodna-vihovna-sist.html)
4. Про Всеукраїнський фонд “Крок за кроком” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/about/>
5. Програма “Self-Esteem” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : static.klasnaocinka.com.ua/.../mizhnarodna_vihovna_systema_Self-Esteem/
6. Програма Всебічного розвитку дитини “Крок за кроком” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ussf.kiev.ua/comprehensive_child_program/
7. Проект. Освіта для сталого розвитку для дошкільнят [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zipro.net.ua/index.php?page_id=738
8. Українська освіта. Чому Марія Монтессорі? / Київ, міськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка; [упоряд. Н. Марченко]; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – К., 2003. – 132 с.

Reveals the integration and implementation of foreign educational technologies in the content of educational programs of preschool education in Ukraine. The emphasis on the implementation of programs for the ideas of Waldorf education, Montessori programs, “Self-Esteem”, “Step by Step”, “Education for sustainable development for children of pre-school age”. It is proved that the integration of foreign educational technologies in the process of optimizing the scientific and methodological support preschool education content Ukraine simulated based priority, primarily oriented humanistic, pedagogical ideas and technologies.

Key words: *educational technologies, integration, educational program, content of pre-school education, children of pre-school age.*